

CD BEWERKT KLASSIEK

Bach hedendaags
Trio SR9

Gedegen muzikanten worden Bach niet beu. Soms kan dat al met een heel eenvoudige aanpassing zoals de partituur spelen op een ander instrument dan voorgeschreven. Bach doorstaat die spelerei schadevrij. Denken we maar aan het eigenzinnige opzet van BLINDMAN, dat Bachs vier *Choralpartiten* opnam in transcriptie voor saxofoonkwartet. Ook de Goldbergvarianties zijn ook al door vele accordeonisten vertolkt. In al die gevallen kun je stellen dat de luisteraar een andere Bach te horen krijgt en – misschien nog veel meer – dat het instrument in kwestie ook heel anders gaat klinken.

Dat laatste is minder het geval bij het eigenzinnige project van Trio SR9 om Bach te transponeren naar marimba. Dit ensemble is een jonge en Franse groep, in 2010 in Lyon opgericht aan het *Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse*. De leden zijn dan ook stuk voor stuk klassiek gevormde musici, waarbij we wel verstaan dat in de per-

cussiemuziek uiteraard ook een grote affiniteit bestaat voor jazz en dans. Centraal in hun muziek staat de betrekkelijk weinig gekende marimba, een opmerkelijk xylofoonachtig percussie-instrument dat vijf octaven aankan en een aparte, meteen herkenbare klank voortbrengt.

Johann Sebastian Bach was er altijd voor te vinden om de klankkleur van nieuwe instrumenten te ontdekken. Hij paste daartoe zelfs oudere composities aan. Het blijft weliswaar wat koffiedik kijken, maar we kunnen er wel inkomen dat de meester deze uitvoering van Trio SR9 zou hebben goedgekeurd.

Dat de bewerking veel werk van de jonge musici vroeg, staat buiten kijf, want de transcriptie van een driestemmige orgelsonate vergt heel wat werk en alleszins een heldere taakverdeling tussen de drie spelers. Bij een solistisch werk zullen dan meer vrijheden aan de dag worden gelegd. De twintig nummers op deze cd worden niet enkel bijeengehouden door het marimbaspel, dat doet ook de canon uit Bachs *Das Musikalische Opfer* (BWV 1079). Het resulteert in een onuitgegeven en mysterieuze Bachvertolking die de luisteraar een glimlach op de lippen tovert. Zo hebben wij alvast Bach nog nooit gehoord. (JC)

Bach au Marimba, door Paul Changarnier, Nicolas Cousin & Alexandre Esperet (Trio SR9), Naïve (distributie harmonia mundi), V5426, 23 euro.

CD KLASSIEK

Pools en onbemind
Ludomir Rózycki

Waarom wordt de ene componist beroemd en genieten zijn werken onsterfelijke faam en de andere niet? Lange tijd waren Bach en Vivaldi zo goed als vergeten, aan de kwaliteit van het werk ligt het dus niet. Wie buiten Polen kent Ludomir Rózycki (1883-1953)? Hij behoorde tot de groep componisten die bekend werd als Jong Polen, die tot doel had de Poolse muziekcultuur van haar generatie te promoten en uit te bouwen. Polen bestond immers niet toen Rózycki werd geboren in War-

schau. Het herwon pas in 1918 zijn onafhankelijkheid.

Rózycki werd opgeleid bij Engelbert Humperdinck (niet te verwarren met de Britse popzanger), die ooit nog de assistent was van Richard Wagner, en bouwde met programmatische muziek aan het herstel van de Poolse nationale identiteit. Dat maakte dat hij nooit internationaal doordrong, ook al schreef hij interessant werk, zoals deze twee pianoconcerto's die onlangs door het BBC Scottish Symphony Orchestra werden ingeblikt. Dirigent is de (net zoals de componist in Warschau geboren) Łukasz Borowicz. Het werk heeft de naam behoudend te zijn, maar alvast het tweede pianoconcerto is aangrijpend. (EDS)

Ludomir Rózycki, *Piano Concertos*, door Jonathan Plowright (piano) & het BBC Scottish Symphony Orchestra onder leiding van Łukasz Borowicz, Hyperion, CDA68066, 22 euro.

BOEK VERTALING

Eer aan rivier
Ausonius/Patrick Lateur

Classicus Patrick Lateur werd voor zijn vertaling van Homeros' *Ilias* in 2013 gelauwerd met de *Cultuurprijs van de Vlaamse Gemeenschap*. Ook is hij bekend als kenner van de stad Rome en de Romeinse cultuur. Voor Uitgeverij P in Leuven, gespecialiseerd in poëzie, ontsluit hij werk van de laatklassieke Latijnse dichter Ausonius (310-395). Die groeide op in de streek van Bordeaux en

daarom beschouwen onze zuiderburen hem als de eerste Franse dichter. Later werd Ausonius opvoeder en staatsman in Trier, dat toen was uitgegroeid tot de belangrijkste stad ten noorden van de Alpen.

Lied van de Moezel is de eerste tekst in de literatuurgeschiedenis gewijd aan een rivier. Ausonius oogstte veel succes met zijn *Mosella*, dat in klassieke hexameters (zesvoetige verzen) werd geschreven. Hij bezingt de welvaart die de rivier de mensen brengt. De dichter beschrijft ook het landschap, noemt de zijrivieren en vergelijkt met andere plaatsen. Bij lezing valt het je op hoe Latijns het huidige Europa wel nog is. Je herkent de namen van de Ruwer, de Sauer, de Saar. Wellicht daarom bleef het werk al die tijd bewaard en werd het ook in latere eeuwen nog gelezen.

Tijdens Ausonius' leven sloeg het christendom de vleugels uit, maar daarvan is in *Lied van de Moezel* niets te merken. De hei-

dense cultuur lijkt nog helemaal intact en de kennis ervan groot. Wellicht is dat net de reden waarom het de tijden overleefde.

In een tweede tekst die Lateur van Ausonius vertaalde, wordt de liefdesgod Cupido gekruisigd. Uiteindelijk kan hij uit de onderwereld ontsnappen. Dat komt ons zeer vreemd over en het toont aan dat er toch wel een brede kloof bestaat tussen ons en de klassieken. (EDS)

Ausonius, *Lied van de Moezel & Cupido aan het kruis*, vertaald door Patrick Lateur, Uitgeverij P, Leuven, 2016, 80 blz., 18 euro, ISBN 978 94 9145 588 9.

BOEK SPIRITUALITEIT

Rouwteksten
Sabine Nijland

Wie van nabij een overlijden meemaakt of wie een uitvaartdienst voorbereidt, is geïnteresseerd in woorden die precies de juiste toon treffen. Pastor en dichteres Sabine Nijland wil van

uit de eigen praktijk rouwenden zowel als professionele rouwbegeleiders zoals pastores en uitvaartondernemers inhoudelijk helpen met teksten bij het regelen van een waardig afscheid.

De teksten, gebeden en gedichten willen schoonheid en diepgang bieden. Ze zijn meteen bruikbaar en sluiten aan bij de praktijk. Teksten in het genre blijven vaak hangen bij een vaag religieus gevoel, vanuit het verlangen van de Kerk vervreemde rouwenden niet af te schrikken. Dit boek maakt wel veel plaats voor een gelovige duiding op basis van evangelieteksten.

Twee elementen komen voortdurend terug. Het eerste is het loslaten van de geliefde persoon, maar dan in positieve zin. „Afscheid nemen is oogsten, wat jij gezaaid hebt in jouw leven aan

liefde en goedheid, hoop die je anderen hebt gegeven”, schrijft Nijland.

Het tweede element is schroom. „Voorzichtig en met schroom, rapen we de vruchten bijeen van jouw bestaan, sporen van de weg, die jij tot hiertoe bent gegaan.” Het dubbele en diepe respect voor aflijvende en nabestaanden is opmerkelijk. (EDS)

Sabine Nijland, *Om wie jij bent. Teksten, gebeden en gedichten bij afscheid en rouw*, Adveniat, Baarn, 2016, 128 blz., 19,50 euro, ISBN 978 94 9209 314 1.

BOEK KUNST

Vreemde wezens
Henk Boom

Vijfhonderd jaar geleden overleed de mysterieuze schilder Jheronimus Bosch. We weten weinig over hem, behalve dat hij woonde en werkte in 's-Hertogenbosch (toen het hertogdom Brabant) en dat hij een kleine schat bizarre schilderijen naliet die geliefd waren bij de Spaanse koningen en bijgevolg haast allemaal in Madrid zijn te vinden.

Leven en werk van Bosch, die geboren werd als Jeroen van Aken, staan momenteel centraal in een grote tentoonstelling in Den Bosch. Een aantal van de bizarre werken is er te zien. Vreemde fi-

guren zoals uilen die met mensen dansen, schaatsende vogels, naakte koningen en verdwaasde mensenmassa's bevolken panelen waar je een religieuze afbeelding op verwacht.

Henk Boom was in Spanje correspondent voor diverse Nederlandse kranten. De jongste jaren schreef hij boeken met een historisch karakter. Hij volgde het spoor van alle mogelijke interpretaties terwijl de voorbereidingen werden getroffen voor twee Bosch-tentoonstellingen, in 's-Hertogenbosch en Madrid. Interviews en archiefonderzoek leidden tot een bizar verhaal over mystiek en mysterie. Spanje, en dan vooral het klooster-paleis Escoriaal van Filips II, krijgen een bezoek van de auteur die het raadsel-Bosch wil begrijpen.

Boom spaart niemand, hekelt in een ironiserende stijl kunstenaars bij naam en probeert te begrijpen waarom er zo veel speculaties over Bosch bestaan en waar die vandaan komen.

Algemeen geschetst zijn er twee kaders om Bosch te begrijpen. Of hij was een geniaal visionair die een eigen beeldenwereld schiep, of hij was een moralist die, verwijzend naar bestaande beelden uit zijn tijd, de wereld

met zijn wellust en luiheid hekelde. In de eerste optie is Bosch een creatieve kunstenaar die zich loswrikt uit het gelovige keurslijf. Volgens de tweede optie is hij een vertegenwoordiger van de school van de Moderne Devotie.

Boom: „Kunnen we Bosch vijf eeuwen na zijn dood eigenlijk wel reconstrueren – en met hem zijn gedachtegang en zijn wereld – als we vrijwel niets over hem weten?” Waar het bij Bosch echt om gaat, zo leren we, is of je moet geloven wat anderen zien en wij niet. Hoe een kunsthistoricus die beelden interpreteert, doet volgens Henk Boom eigenlijk niet ter zake. (EDS)

Henk Boom, *De bezeten visionair. Vijfhonderd jaar controversie over Jheronimus Bosch*, Athenaeum, Amsterdam, 2016 296 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 2530 107 1.